

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 Oslo

Oslo, 27. januar 2009

Høring om NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida

Byggenæringens Landsforening (BNL) er meget tilfreds med at det er foretatt en grundig gjennomgang av fag- og yrkesopplæringen i Norge. I løpet av de siste 15 år er det gjennomført to større reformer i fag- og yrkesopplæringen, R-94 og Kunnskapsløftet. Karlsen-utvalgets brede gjennomgang av fag- og yrkesopplæringen er derfor en viktig milepelsmarkering og et godt grunnlag for videre arbeid med å heve volumet og kvaliteten på utdanningen.

Fag- og yrkesopplæringen har sin naturlige, og viktige, plass i utdanningssystemet i Kunnskapsnasjonen Norge. Dyktige fagarbeidere er helt avgjørende for verdiskapningen og for at næringslivet skal kunne tilby varierte arbeidsoppgaver og løse sine oppgaver i et fremtidig kunnskapsbasert næringsliv.

Fag- og yrkesopplæringen er tuftet på trepartsamarbeidet. Samarbeidet gjennom de faglige råd og SRY må brukes aktivt og videreutvikles for slik å sikre at kompetansen som oppnås gjennom utdanningene er relevant for næringslivet og holder et høyt internasjonalt nivå. Fag- og yrkesopplæringen vil da også oppleves som interessant og relevant for ungdommene slik at deres forventninger innfris.

Næringslivets innsats er en viktig forutsetning for en god fag- og yrkesopplæring, og gjennom Kunnskapsløftet forutsettes det større deltakelse enn tidligere. Det er derfor svært viktig at lærlingtilskuddet økes opp til samme nivå som gjennomsnittskostnaden for en yrkesfagelev i skolen, for tiden kroner 125 000,-.

Karlsen-utvalget har fremmet 81 forslag til tiltak for å gjøre fag- og yrkesopplæringen bedre. Det er viktig at den kommende Stortingsmeldingen om kompetanse ikke bare drøfter overordnede problemstillinger, men også behandler de viktigste forslagene til tiltak og gjennomføring av disse.

Byggenæringens Landsforening har sammen med andre landsforeninger i NHO deltatt aktivt i utformingen av NHOs høringsuttalelse. BNL støtter opp om argumentasjonen og prioriteringene som kommer til uttrykk i nevnte uttalelse fra NHO-fellesskapet. I vår separate

BNL er tilsluttet Næringslivets
Hovedorganisasjon - NHO

Byggenæringens Landsforening
Middelthuns gate 27
Postboks 7187 Majorstuen, 0307 Oslo
Telefon 23 08 75 00/ Telefaks 23 08 75 01
Organisasjonsnummer 983 060 463
Bankgiro 6003.06.74742
E-post firmapost@bnl.no / www.bnl.no

høringsuttalelse ønsker BNL med tilhørende bransjeforeninger å fremheve noen tiltak som er av særlig betydning for bygg- og anleggsnæringen.

BNLs høringsuttalelse er redigert tilsvarende uttalelsene fra de faglige rådene.

Utvikling av et forpliktende kvalitetsutviklingssystem for fag- og yrkesopplæringen

BNL mener det bør prioriteres å få etablert et forpliktende og helhetlig system for kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen. Et slikt system må utvikles i nært samarbeid med aktørene i fag- og yrkesopplæringen, gjennom de faglige rådene. BNL understreker betydningen av følgende:

- Det må, i tett dialog med de faglige rådene, utvikles et gjennomgående system for vurdering og dokumentasjon som sikrer kvalitet i opplæringen, mestring i forhold til læreplanene, og sammenhengen mellom opplæring i skole og i bedrift.
- Læreplanene og eksamensordningen i fellesfag må gjennomgås for å sikre at disse blir yrkesrettet. Krav om yrkesretting av fellesfag må komme inn i forskrift til opplæringsloven eller i læreplanene.
- Det må legges til rette for at veilederkompetansen til instruktører styrkes. Bedrifter som har personale som deltar på kurs eller i andre typer kompetansehevingstiltak for dette formål, må få kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste ved deltakelse.
- Yrkesfaglærere må få rett og plikt til å delta i etterutdanningstiltak som sikrer utvikling og opprettholdelse av faglig kompetanse.
- Det må for legges til rette for kompetanseutvikling og kompetanseheving gjennom utvikling av gode systemer for hospitering og utveksling av personale mellom skole og arbeidsliv. Det må avsettes øremerkede midler for denne type aktivitet. Bedriftene som skal deltar i slikt arbeid med eget personale, må få dekket sine kostnader.
- Det må settes av midler til oppjustering av verkstedlokaler, utstyr og materiell mv. i videregående skole. Dette er nødvendig for at lærerne skal kunne tilby elevene virkelighetsnær og relevant praktisk opplæring.
- Små og/eller ressurskrevende yrkesfag må opprettholdes gjennom landslinjestrukturen. BNL ber om at landslinjestrukturen også tilgodeses i det videre arbeidet, slik at bevilgningene dekker det reelle kostnadsnivået og at dette indeksreguleres årlig.
- Ved offentlig anbud må det innarbeides som et konkurransekriterium at den som får anbudet, må være godkjent opplæringsbedrift.

Forskning og statistikk

BNL mener det er av avgjørende betydning for målrettet og langsiktig kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen at kunnskapsgrunnlaget på området styrkes. Utviklingen av fag- og yrkesopplæringen må være kunnskapsbasert. Følgende er derfor viktig:

- Arbeidet med utarbeiding og offentliggjøring av statistikk for utdanning generelt og for fag- og yrkesopplæringen spesielt må styrkes.
- Det må opprettes robuste og langsiktige forskningsmiljøer for fag- og yrkesopplæringen, som tar opp i seg det beste fra dagens forskning.

Gjennomføring

BNL ser det store frafallet fra fag- og yrkesopplæringen som en stor utfordring. Det er beklagelig at mange unge ikke gjennomfører påbegynt opplæring, eller at de ikke består hele eller deler av opplæringen. For å sikre tilgang på læreplasser og for å bedre gjennomføringsgraden, understreker BNL følgende:

- Lærlingtilskuddet må justeres opp i tråd med kostnadene for elever på yrkesfaglige utdanningsprogram, til gjennomsnittsprisen per elev, som for tiden er ca. kr. 125.000,-.
- Mulighetene som finnes for alternative og fleksible opplæringsløp må utnyttes bedre. Det må settes krav til skoleeier om å legge til rette for at alle opplæringsmodellene i Kunnskapsløftet blir benyttet. Praksisbrevordningen må etableres som en standardisert ordning for målgruppen, og det må arbeides for at så mange som mulig av kandidatene fullfører til fullt fag-/svennebrev.
- Yrkes- og karriereveiledningen må styrkes både i ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Elevene må kunne foreta valg av utdanningsprogram, prosjekt til fordypning og lærefag på riktig grunnlag. Lærlinger må også omfattes av ordningen.
- Søknadsfrist til videregående opplæring er 1.mars. På dette tidspunkt, med over tre måneder igjen av skoleåret, har mange elever i felles programfag Vg1 ennå ikke fått opplæring i bredden i utdanningsprogrammet. De må dermed foreta valg av Vg2 uten å ha tilstrekkelig kunnskap om alle fagene i utdanningsprogrammet. BNL foreslår derfor at søknadsfristen til videregående opplæring flyttes til 1. mai. Med to måneder ekstra undervisningstid før valg av Vg2 foretas, vil elevene i langt større grad kunne foreta et kunnskapsbasert valg av Vg2. I en tid hvor søkning til videregående opplæring foregår elektronisk, burde dette raskt kunne la seg gjennomføre.

Overgang fra fag-/svennebrev til fagskole, høyskole og universitet

BNL har lenge tatt til orde for at det må sikres gode overgangsmuligheter mellom fag-/svennebrev og utdanning ved fagskoler, høyskoler og universiteter. Det må arbeides for et nasjonalt system som sikrer smidige overganger mellom de ulike utdanningene, og dermed et sømløst system. Dette er særlig viktig i et livslangt læringsperspektiv.

- De som har fullført et yrkesfaglig utdanningsprogram med opplæring i skole/bedrift må få rett til påbyggingskurs i fellesfag. Retten til videregående opplæring for disse

må dermed utvides med ett år. Dette vil lette overgangen til høgschooler og universiteter for unge med yrkesfaglig utdanning. Studiekompetanse kan også oppnås gjennom moduler i teknisk fagskole.

- Det må gjennomføres et arbeid for å etablere en ordning for konvertering av fagskolepoeng til studiepoeng.

Etter- og videreutdanning

I det følgende brukes etterutdanning som begrep for faglig fordypning og perfeksjonering i et fag, mens videreutdanning brukes for fagskoleutdanning, mesterutdanning, høgschoolutdanning mv.

BNL og bransjene har i mange år hatt stor kursvirksomhet for medlemsbedriftene. Dette er alt fra korte kurs på en halv dag, til kurs over noen uker. Felles for kursaktiviteten som gjennomføres, er at den ikke er systematisk, ei heller gir den noe formalkompetanse for deltakerne. BNL har de siste par årene arbeidet med en modell som vil kunne gi deltakerne formalkompetanse for deres etterutdanningsaktivitet, og dermed danne grunnlag for videreutdanning for dem som skulle ønske det.

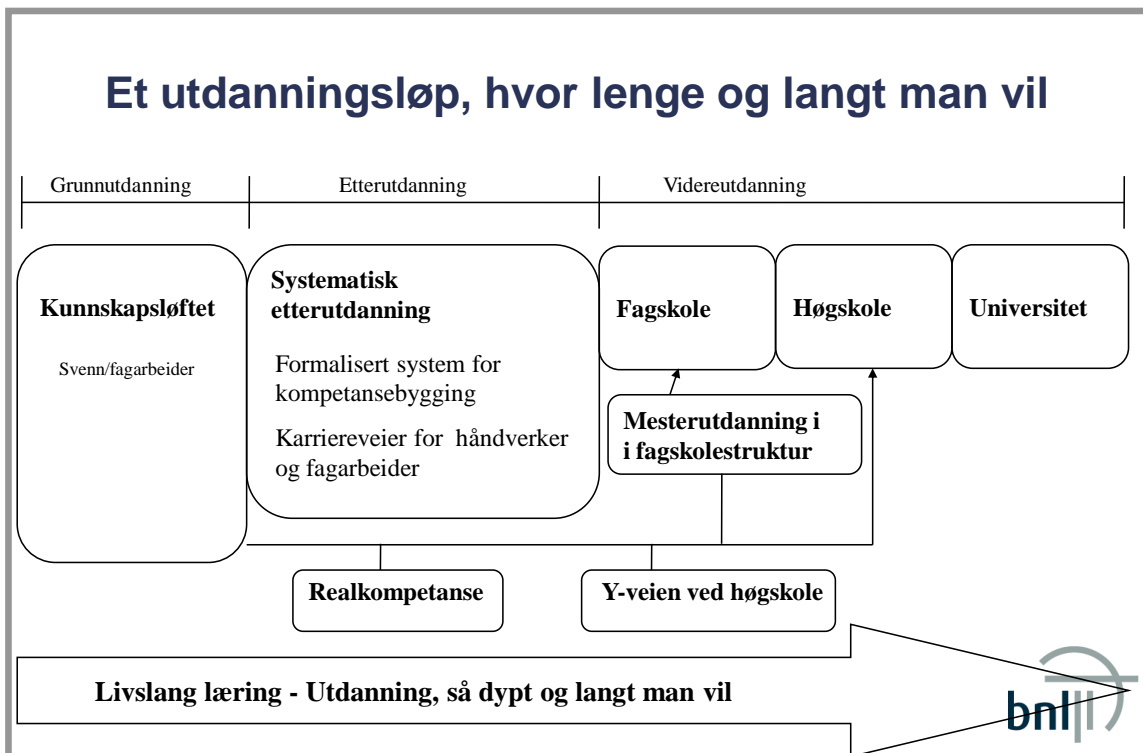
Større krav til omstillingsevne, strengere lovkrav hva gjelder planlegging og utførelse, for eksempel nye energikrav, og krav til dokumentasjon av utført arbeid øker behovet for formalisering av etterutdanningen som gjennomføres.

Dessuten legger Kunnskapsløftet stor vekt på felleselementene i fagene i utdanningsprogrammene. Den faglige fordypningen og perfeksjoneringen utover videregående skole og læretid, må dermed sees i et livslangt læringsperspektiv. For byggenæringen er derfor etableringen av en systematisk etterutdanning av inntil et halvt års varighet for fagarbeidere og håndverkere, av stor betydning.

Følgende bør etableres:

- Etterutdanninger på inntil et halvt års varighet som systematiseres og formaliseres
- Etterutdanningsmodulene må bygge på Kunnskapsløftet for det enkelte fag, og elementer av disse må på et senere tidspunkt kunne inngå som moduler i fagskolen

Dette kan illustreres ved figuren på neste side:

Tall fra Lærevilkårsmonitoren 2006 fra Fafo viser at innenfor bygg og anlegg, tar 3 % formell videreutdanning – fagskole, høgskole eller liknende. For kurs og annen uformell opplæring – etterutdanning – er andelen 41 %. Dette er mye lavere enn i offentlig sektor, og for lavt for byggenæringen dersom vi skal være en kunnskapsdrevet næring i fremtiden. Den uformelle etterutdanningen må formaliseres og dokumenteres på en slik måte at kvaliteten i fagutøvelsen sikres på et nivå ut over Kunnskapsløftet, og slik at etterutdanningen kan brukes som grunnlag for videreutdanning ved fagskoler, høgskoler mv.

Skal næringen kunne løfte seg til et nytt nivå, er vi avhengig av at en slik struktur kommer på plass. Poenget er ikke å utdanne arbeidskraften ut av fagene, men tvert imot å beholde så mange fagarbeidere som mulig i produksjonen - og lenger enn i dag. Etterutdanning vil da gi faglig fordyping og perfektionering.

Vi ser for oss en ramme hvor godkjenning av læreplaner og evaluering finansieres av det offentlige, mens det er bedriftene, eller den enkelte, som i det alt vesentlige betaler selve etterutdanningen.

Mange av næringens tilbud til sine ansatte (her både på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden) vil danne grunnlag for innhold i etterutdanningen. Vi ser videre for oss at den videregående skolen kan utvikle og tilby kurs som passer for næringen. Det er stort behov for videre skoling innenfor blant annet rehabilitering, bygningsvern, restaurering, industriell bygging og nye dataløsinger for planlegging og dokumentasjon. Man kan tenke seg at den som

gjennomfører en bestemt og beskrevet etterutdanning i sitt fag blir fagarbeider med angitt fordypning – ”Kunnskapsløftet pluss”.

Overgangen til videreutdanning må være sømløs slik at man kan fortsette på fagskole, høyskole, mesterutdanning mv. Det vil si at man må få formell kreditt for den etterutdanningen man har vært gjennom. Fagskolen og mesterutdanningen vil da være den naturlige teoretisk-praktiske videreutdanningen for fagarbeidere. De fagskoleutdannede og mestrene går da i det alt vesentlige tilbake til bedriftene som ledende personell, eiere, byggeplassledere mv, og ikke som utøvende fagarbeidere.

Utdanningssystemet mangler i dag denne systematiske etterutdanningen mellom Kunnskapsløftet og den tertiale utdanningen. Dersom denne etterutdanningen hadde blitt etablert, hadde vi fått et helhetlig og sømløst utdanningssystem som ville ivareta alle våre arbeidstakere i kunnskapssamfunnet.

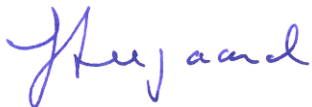
BKA-programmet for voksne arbeidstakere

400 000 arbeidstakere antas å ha mangelfull basiskompetanse i lesing, skriving, regning og data. Mange av disse er sysselsatt i bygg- og anleggsnæringen. Uten nødvendige grunnleggende ferdigheter, vil ufaglærte voksne ha vanskeligheter med å gjennomføre eksamen som praksiskandidater, og dermed ikke kunne oppnå fagarbeiderstatus – ei heller kunne gjennomføre nødvendig etter- og videreutdanning. Heving av kompetansen i de grunnleggende ferdighetene for voksne uten nødvendig basiskompetanse, danner grunnlaget for deres muligheter til videre kompetanseheving og livslang læring – og for deres fullverdige deltakelse i fremtidens arbeidsliv.

Bevilgningene til Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) ved VOX må derfor, som Karlsen-utvalget foreslår, økes til 80 millioner årlig.

Byggenæringens Landsforening ser med forventning frem til den kommende Stortingsmeldingen om kompetanse og behandlingen av denne i Stortinget.

Med vennlig hilsen
Byggenæringens Landsforening

Jørgen Leegaard
direktør kompetanse, utdanning og rekruttering